

Barn och unga

Lokala riktlinjer

Dokumenttyp Riktlinjer	Dokumentägare IFO	Beslutsinstans Kommunstyrelsen	Giltig till Tillsvidare
Upprättad av Ulla Stenlund	Fastställd/uppriättad 2010?	Reviderad av Rebecca Eriksson	Senast reviderad 2020-02-04
Dokumentet gäller för IFO			Diarienummer KS-20/00058

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Syfte.....	5
Barnperspektiv	5
Barn som far illa.....	6
Barns behov i centrum	6
Prioritet	6
Spelmissbruk	6
Övriga utgångspunkter.....	7
Ansökan/anmälan/yttrande	7
Förhandsbedömning	7
Utredning.....	7
Kontakter med vårdnadshavare och barn.....	7
Information till den enskilde	8
Skyldighet att slutföra utredning.....	8
Beslut att förlänga utredningstid	8
Beslut.....	9
Överklagan.....	9
Överflyttning av ärende.....	9
Anmälningsskyldighet.....	9
Återkoppling till anmälare	10
Samverkan	10
Råd och stöd	10
Samordnad individuell plan (SIP)	10
Samverkan kring utbildning.....	10
Handläggning och dokumentation	11
Dokumentation i personakt.....	11
Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn	11
Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter rörande den andra vårdnadshavaren	12
Barnets företrädare.....	12
Ungdomars rätt att själva söka bistånd.....	12
Underrättelse av beslut	13
Insatser	13

Öppenvårdsinsatser	13
Uppdrag	13
Genomförandeplan	13
Ersättning till kontaktfamiljer och kontaktpersoner	14
Stadigvarande vård utanför hemmet	14
Familjehem	14
Jourhem	14
Hem för vård eller boende (HVB)	14
Stödboende	15
Särskilda ungdomshem inom Statens institutionsstyrelse (SIS)	15
Privatplacering	15
Placering av ensamkommande flyktingbarn	15
Placering av barn tillsammans med förälder	15
Insatser enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	16
Vårdplan	16
Genomförandeplan	16
Uppföljningsansvar	16
Övervägande	17
Omprovning	17
Upphörande av vård utanför hemmet	17
Anmälan till överförmyndaren	18
Vårdkostnader, avgifter och bidrag vid stadigvarande vård utanför hemmet	18
Uppföljning efter avslutad utredning utan insatser	18
Insatser när vårdnadshavare inte är överens	18
BROTT MOT BARN	19
Utredningskrav	19
Läkarundersökning	19
Kontakt med barn och vårdnadshavare då våld förekommer	20
Samverkan och samråd	20
Barnahus	20
Insatser till barn som utsatts för våld	21
Insatser till våldsutövare	21
Polisanmälan	21

LVU - LAGEN MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA	21
Omedelbart omhändertagande	22
Underställning förvaltningsrätten	22
Polishandräckning vid verkställande av omedelbart omhändertagande.....	22
Placeringsbeslut i samband med omedelbart omhändertagande	22
Omedelbart omhändertagande vid häktning.....	22
Upphörande av omedelbart omhändertagande	23
Ansökan om vård enligt LVU	23
Ansökan om vård enligt 2 § LVU.....	23
Ansökan om vård enligt 3 § LVU.....	23
Ansökan enligt både 2 och 3 §§ LVU	24
Uppföljning av vård enligt LVU	24
Upphörande av vård enligt LVU	24
Vårnadsöverflyttning.....	24
Umgängesbegränsning	24
Hemlighållande av vistelseort	25
Flyttningsförbud	25
Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång.....	25
Unga lagöverträdare.....	25
Socialnämndens ansvar	25
Gällande lagstiftning.....	26
Barn under 18 år.....	26
Närvaro vid förhör	27
Häktning	27
Yttrande.....	27
Utredning inför ett yttrande.....	27
Sluten ungdomsvård.....	28
Sluten ungdomsvård och LVU	28
Ungdomsvård	28
Ungdomstjänst	29
Verkställa och följa upp ungdomstjänst.....	29
Medling.....	29

Inledning

Enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, har kommunen skyldighet att bedriva en verksamhet av god kvalitet. Kommunen har även det yttersta ansvaret för att de som bor och vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. All verksamhet som rör barn och unga i Norsjö kommun ska överensstämma med gällande lagstiftning och vara förenliga med bestämmelser i FN:s barnkonvention.

Med barn menas enligt 1 kap 2 § SoL. varje människa som är under 18 år. Begreppet *den unge* återfinns i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) som i vissa fall omfattar personer upp till 21 års ålder. I dessa riktlinjer används så konsekvent som möjligt begreppet barn för personer mellan 0 - 18 år och begreppet den unge för personer mellan 18 - 20 år.

Dessa riktlinjer omfattar de skyldigheter som nämnden har i myndighetsutövningen i ärenden gällande barn och unga. Riktlinjerna kompletteras bland annat med rutin för barn och unga – ”Norsjömodellen”, rutiner för ensamkommande barn, riktlinjer och rutiner för missbruks- och beroendeproblematik, riktlinjer och rutiner för våld i nära relation med fler. I Norsjömodellen finns konkreta beskrivningar för hur handlägningsprocesserna ska vara utformade för att säkerställa att dessa riktlinjer kan följas. Riktlinjerna och rutinerna ska vara väl kända och ska användas i verksamheten.

Gällande lagstiftning, prejudicerande domar, delegationsordning, riktlinjer och rutiner ska följas.

Syfte

Riktlinjernas syfte är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling inom handläggning av barn och unga samt underlätta myndighetsarbetet. Kommunens riktlinjer är en vägledning och innebär inte någon inskränkning i den enskildes möjligheter att få sitt ärende individuellt prövat. Varje ansökan ska utredas och varje beslut ska baseras på den enskildes behov. En ansökan kan inte avvisas med motiveringen att riktlinjerna inte innehåller det sökta biståndet.

I sammanställning av riktlinjer har ett flertal källor använts. Det är dock alltid aktuell lagstiftning, förordningar och föreskrifter som är gällande om skiljaktigheter finns. Alla anställda inom IFO i Norsjö kommun har ett ansvar att ta del av aktuell lagstiftning, förordningar och föreskrifter.

Barnperspektiv

Vid åtgärder som rör barn ska det, enligt 1 kap. 2 § SoL, särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Även i FN:s barnkonvention, artikel 3, framkommer att barnets bästa ska komma i främsta rummet samt att alla barn har lika värde, artikel 2. Enligt artikel 12 i barnkonventionen ska barnet i så stor utsträckning som möjligt få uttrycka sin åsikt gällande alla frågor som rör barnet och enligt artikel 6 ska barnets möjlighet att utvecklas säkerställas.

Det är barnets vilja som ska vara vägledande för vilka beslut som fattas och vilka åtgärder som vidtas. Om barnet inte har framfört sina åsikter ska det dokumenteras hur man har gått tillväga för att så långt som möjligt klarlägga inställningen. Barnets vilja utgör en del av beslutsunderlaget samtidigt som varje beslut ska grunda sig på en bedömning om vad som är det bästa för just detta barn.

Vid en intressekonflikt mellan barnet och de vuxna ska barnets intresse ha företräde. Varje beslut och åtgärd som rör ett barn ska grunda sig på en bedömning om vad som är bäst för just det barnet oavsett om beslut fattas enligt SoL. eller enligt LVU. För att kunna göra en sådan bedömning måste det enskilda barnet göras synligt och sättas i fokus i all handläggning och dokumentation.

Vid beslutsfattande ska hänsyn alltid tas till barnets ålder och mognad och barnets delaktighet ska alltid framgå av dokumentationen.

Barn som far illa

Socialnämnden har enligt 5 kap. 1 § SoL. ett ansvar för att barn och unga ska kunna växa upp under goda och trygga förhållanden samt i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till barnet/den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Socialnämnden ansvarar för barn upp till 18 år som far illa eller riskerar att fara illa. Även unga vuxna, tills dess de fyller 21 år omfattas i vissa fall av detta ansvar om de exempelvis är placerade enligt SoL. eller LVU eller om uppföljning pågår efter avslutad placering utanför hemmet.

Socialnämndens ansvar frångår inte andra myndigheter och verksamheter deras skyldigheter.

Barns behov i centrum

Inom individ och familjeomsorgen i Norsjö kommun ska all handläggning av ärenden gällande barn följa Socialstyrelsens riktlinjer och föreskrifter samt strukturen i BBIC. BBIC:s grundprinciper och dokument för ansökan, anmälan, utredning och uppföljning ska användas. Alla medarbetare som arbetar med handläggning av ärenden som rör barn ska gå grundutbildning i BBIC.

Prioritet

Ärenden som rör barn som misstänks fara illa i hemmet eller genom eget skadligt beteende och kan vara i behov av skydd ska handläggas med förtur.

Spelmissbruk

Från och med 1 januari 2018 har socialtjänstens ansvar för att förebygga och motverka missbruk utökats till att även omfatta missbruk av spel om pengar. De regler och krav på handläggning och myndighetsutövning enligt SoL. som gäller vid substansmissbruk gäller även vid spelmissbruk. Att vara anhörig till vuxna med spelproblem eller att själv ha problem med spel om pengar kan påverka stora delar av barn och ungas liv, som hälsa, relationer med vänner och familj, skolgång och ekonomi. *Se mer i socialstyrelsens kunskapsstöd med rekommendationer om behandling vid spelmissbruk och spelberoende.*

Eventuella insatser beviljas med stöd av 4 kap. 1 § SoL. utifrån gällande delegationsordning.

Övriga utgångspunkter

Ansökan/anmälan/yttrande

Om socialnämnden tar emot en ansökan om bistånd enligt SoL från enskild eller tar emot begäran om yttrande från annan myndighet uppstår ett ärende hos socialnämnden och utredning ska inledas.

Om nämnden tar emot en anmälan eller får information på annat sätt, exempelvis genom egen iakttagelse, ska först en förhandsbedömning göras för att besluta om utredning ska inledas eller inte. Vid ärenden som avser barn som kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående ska utredning *alltid* inledas.

Förhandsbedömning

En förhandsbedömning ska göras inom 14 dagar, oavsett om det redan finns en pågående utredning eller insats. Som en del av förhandsbedömningen ska en skyddsbedömning göras inom 24 timmar.

Beslut att inleda utredning eller inte inleda utredning fattas utifrån Norsjö kommuns gällande delegeringsordning.

Utredning

När utredningen gäller en underårig kan socialtjänsten inleda utredning utan vårdnadshavares eller den unges samtycke. Om socialtjänsten behöver ingripa till en underårigs stöd eller skydd har socialtjänsten rätt att konsultera sakkunniga och ta de kontakter som behövs för utredningen.

Unga vuxna som fyllt 18 år är myndiga och behöver samtycka till att utredning inleds. Undantag kan göras i de fall det inte kan uteslutas att den unge är i behov av vård med stöd av LVU på grund av eget beteende (3 § LVU). Om personen är fyllda 20 år får ställning tas om det finns skäl att inleda en utredning enligt LVM (7 § LVM). Den unges tidigare vårdnadshavare, oftast förälder, ska inte underrättas om att en utredning inleds (oavsett utifrån vilket lagrum som utredning genomförs), och inte heller kommuniceras utredningen.

En utredning ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet. Utredningen ska genomföras skyndsamt, ha ett helhetsperspektiv och vara slutförd och kommunicerad inom fyra månader.

Kontakter med vårdnadshavare och barn

Enligt BBIC:s grundprinciper ska barnet och dess behov sättas i centrum. IFO ska göra sitt yttersta för att komma till tals med de berörda barnen för att få del av deras berättelse. För att underlätta detta krävs ett gott samarbete och förtroende mellan barnets vårdnadshavare och socialtjänsten. Som grundregel ska vårdnadshavare informeras om att samtal med barnet kommer att hållas och ge sitt samtycke innan samtalen genomförs. Det har i de flesta fall stor betydelse för barnets bästa att ett samtycke finns från vårdnadshavarens sida. Hur samtalen med barnet ska genomföras om vårdnadshavare motsätter sig det får avgöras utifrån varje enskilt falls förutsättningar.

Socialtjänsten får tala med barnet utan vårdnadshavares samtycke och utan att vårdnadshavare är närvarande vid exempelvis misstanke om brott mot barn, vid ingripande till ett barns skydd eller stöd enligt 11 kap. 1, 2 §§ SoL. samt vid en utredning på socialnämndens initiativ om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 7 eller 8 §§ FB.

Vid samtal med barn är det viktigt att det sker i en miljö som känns trygg för barnet och att metoder och arbetssätt är väl anpassade till barnets förutsättningar. Även om samtal alltid ska hållas med barnet är det viktigt att inte pressa barnet på synpunkter. Barnet får aldrig tvingas till ett ställningstagande så att det riskerar att försättas i en lojalitetskonflikt med sina föräldrar/vårdnadshavare. Om det bedöms olämpligt eller är omöjligt att få till stånd en dialog med barnen ska bedömningen dokumenteras. Handläggaren ska dock alltid sträva efter att ge barnet saklig information om socialtjänstens funktion, hur handläggaren uppfattar barnets situation och behov samt om möjligt vad som kommer att ske den närmaste tiden. *Se mer i Norsjö kommuns rutin för barn och unga, "Norsjömodellen".*

Information till den enskilde

De som berörs av utredningen ska vara delaktiga i hela processen och få tydlig information om sina rättigheter samt utredningsförfarandet. Informationen kan ske både muntligt och skriftligt. De berörda ska också informeras om sina rättigheter enl. SoL och förvaltningslagen (FL), samt vart eventuella klagomål riktas. Både vårdnadshavare och barn ska fortlöpande under utredningens gång informeras om vilka bedömningar utredaren gör.

Informationen ska innehålla uppgifter om vem som ansvarar för utredningen, hur en utredning genomförs utifrån gällande lag, utredningstider samt vilken information som inhämtas och på vilket sätt den inhämtas. Information ska även ges om rätten till insyn, yttranderätt, samtycke och överklagningsmöjligheter enligt SoL och FL. I de fall vårdnadshavaren eller barnet, om det fyllt 15 år, motsätter sig utredning är det särskilt angeläget att sträva efter öppenhet och delaktighet för att möjliggöra för att eventuella insatser ska få avsedd effekt. Enligt 17 § FL har en myndighet skyldighet att kommunicera utredningen med den/de som utredningen berör. För att en förälder som inte är vårdnadshavare ska få ta del av resultatet av en utredning krävs samtycke från vårdnadshavare.

Skyldighet att slutföra utredning

Den nämnd som inlett utredning enligt 11 kap 1, 2 § SoL har skyldighet att slutföra utredningen även om familjen flyttar till annan kommun. Den nya vistelsekommunen är skyldig att på begäran av den utredande nämnden bistå med utredningen (11 kap. 4 § SoL).

Socialnämndens utredningsansvar kan inte överlämnas till annan (2 kap. 5 § SoL). Ansvaret ligger hos kommunen även om nämnden kan ta annan myndighet eller fristående organisation till hjälp för att komplettera den egna utredningen. Denna kompletterande utredning definieras då alltid som ett led i nämndens myndighetsutövning.

Beslut att förlänga utredningstid

Nämnden kan i undantagsfall, om det finns särskilda skäl, fatta beslut om förlängd utredningstid enligt 11 kap. 2 § 2st. SoL. Beslut om förlängd utredningstid måste vara begränsad och skälen till förlängning måste anges. Förlängning av utredningstid kan exempelvis motiveras om barnpsykiatrisk utredning eller polisutredning inte hinner slutföras inom ordinarie utredningstid och de är viktiga för socialnämndens beslut.

Det är bara förhållanden som socialtjänsten inte själv råder över som anses som godtagbara skäl för förlängning av utredningstid. Hög arbetsbelastning, byte av handläggare, sjukdom eller semester är inte godtagbara skäl. Beslut om att förlänga utredningstiden ska fattas med stor restriktivitet

eftersom avsikten med korta utredningstider är att stärka den enskildes rättssäkerhet. Beslut fattas utifrån Norsjö kommuns gällande delegeringsordning. *Se mer i Socialstyrelsens handbok "utreda barn och unga"*.

Beslut

En utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska alltid avslutas med ett beslut där det framgår om utredningen avslutats med eller utan insats. Tydlig motivering till beslutet ska framgå utifrån de krav som finns i 20 § FL. Beslut om avslag ska delges skriftligen. Alla beslut ska följas upp och omprövas när beslutet löper ut eller vid förändrade behov.

Vid beslut om ansökan om vård enligt LVU måste det klart framgå av beslutet vilka kriterier i 2 § respektive 3 § LVU som åberopas.

Vid avslag eller beslut enligt LVU som är möjliga att överklaga ska alltid besvärshänvisning lämnas, d.v.s. information om hur den enskilde kan överklaga beslutet.

Beslut fattas utifrån Norsjö kommuns gällande delegeringsordning.

Överklagan

Den enskilde ska alltid underrättas om sin rätt att överklaga ett beslut, – besvärshänvisning. Ett beslut ska överklagas skriftligen och den socialsekreterare som har handlagt ärendet ska vara den enskilde behjälplig om den enskilde så önskar.

Överklagandet ska ha inkommit till socialtjänsten inom tre veckor från den dag då den enskilde fick del av beslutet.

Överflyttning av ärende

I 2 a kap. 10 § SoL framgår att överflyttning av ärende ska ske om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen samt att det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Begäran om överflyttning ska skriftligen begäras hos den andra kommunen.

Om de berörda kommunerna inte kan komma överens får ansökan om överflyttning lämnas till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) enligt 2 a kap. 11 § SoL. IVO:s beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Om överflyttning sker ska information som behövs för att kunna ta över ärendet överlämnas till den nya socialnämnden.

Anmälningsskyldighet

Anmälningsskyldighet gäller för flertalet myndigheter enligt 14 kap. 1 § SoL och gäller endast barn under 18 år. De myndigheter som har anmälningsplikt ansvarar själva för att hålla sig uppdaterade på deras skyldigheter. Anmälan kan göras både muntligt och skriftligt. De som omfattas av anmälningsplikt ska alltid uppmanas att skicka in en skriftlig anmälan. En skriftlig anmälan kan lämnas i efterhand om ärendet är brådskande.

Även vid oro för individer över 18 år bör en anmälan göras till IFO.

Enligt 14 kap. 1 § 3st. är de myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som har en anmälningsskyldighet även skyldiga att lämna socialnämnden alla de uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Återkoppling till anmälare

Socialnämnden får enligt 14 kap. 1b § SoL. informera den som har gjort anmälan enligt 1 § om att utredning inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra det. Möjlighet till återkoppling gäller inte för privatpersoner.

Samverkan

I 5 kap. 1 a SoL. framgår att socialnämnden, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd. Detta innebär att en strukturerad samverkan ska finnas med polis, förskola, skola och hälso- och sjukvård. Även vid lagstadgad samverkan regleras tystnadsplikt och sekretess i SoL och OSL.

Råd och stöd

Det är möjligt för professionella och privatpersoner att samråda med socialtjänsten om oroande förhållanden för ett barn, utan att röja ett barns identitet. Om socialtjänstens företrädare bedömer att de beskrivna förhållanden för barnet innebär en risk för att barnet kan fara illa ska den som tagit kontakten med socialtjänsten uppmanas att röja barnets identitet så att en anmälan kan upprättas. När det gäller personer som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med barn ska de upplysas om sin anmälningsskyldighet.

I Norsjö kommun kan professionella och privatpersoner kontakta IFO per telefon under kontorstid för samråd gällande barn och unga samt information om socialtjänstens arbete.

IFO erbjuder ”öppen ingång” inom den egna utförarverksamheten. Där finns möjlighet till maximalt tre samtal tillsammans med socialpedagog utan att utredning och beslut behövs.

Samordnad individuell plan (SIP)

Enligt 2 kap. 7 § SoL. ska en samordnad individuell plan för den enskilde upprättas när det finns behov av insatser från både socialtjänstens samt hälso- och sjukvårdens sida. Motsvarande regler för hälso- och sjukvården framgår i 3 § f HSL. Planen ska upprättas om kommunen *eller* landstinget bedömer att det behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och den enskilde samtycker. I planen ska det framgå vilka insatser som behövs, vad som respektive huvudman ansvarar för, vilka åtgärder som annan än kommunen eller landstinget ansvarar för samt vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

I Norsjö kommun vid individ och familjeomsorgen ska SIP användas i alla ärenden där behov finns av insatser från hälso- och sjukvården, exempelvis BUP, och den enskilde samtycker till det.

Samverkan kring utbildning

Socialstyrelsen har tillsammans med Skolverket utarbetat en vägledning som syftar till att vara ett praktiskt kunskapsstöd för socialtjänst, skola samt hälso- och sjukvård, för att förbättra placerade barns skolgång och hälsa. Av vägledningen framkommer bl.a. att det är den kommun där

barnet/ungdomen är folkbokförd som ansvarar för att eleverna fullgör sin skolplikt. Placerade barn har samma rätt till särskilt stöd från skolan, som alla andra barn, och det är folkbokföringskommunen som ansvarar för detta. Socialtjänsten har ansvaret för de eventuella stödinsatserna enligt SoL, som kan bli aktuella utifrån barnets vårdbehov. Se mer i *”Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar”*.

Handläggning och dokumentation

Dokumentation i personakt

Dokumentation som upprättas och som gäller enskilda ska samlas i en personakt och begränsas till att innehålla uppgifter som bedöms vara tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga i förhållande till vad saken gäller. Dokumentationen ska vara objektiv och saklig och det ska framgå varifrån uppgifterna kommer, vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar.

Dokumentationen ska ske löpande genom hela ärendets process, från anmälan/ansökan till eventuella insatsers avslut. När en insats avslutas ska det i journalanteckning framgå när och av vilken anledning insatsen avslutas. Om en insats avslutas innan uppsatta mål är nådda ska anledningen till detta särskilt noga dokumenteras.

All dokumentation ska ske i verksamhetssystem samt i aktuella BBIC dokument. I de fall som handling endast finns i fysisk akt ska hänvisning till detta göras. Om möjligt ska fysiska dokument skannas så att de kan tillfogas den digitala akten i verksamhetssystemet. *Se mer i Norsjö kommuns dokumentationsrutin samt socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.*

Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn

Vårdnadshavare har som regel rätt att ta del av uppgifter som rör deras barn. Att en utredning inletts kan inte sekretessbeläggas för en vårdnadshavare men man kan avvakta något med att underrätta vårdnadshavaren om inledd utredning, om det finns särskilda skäl, t.ex. att vårdnadshavaren är svårt sjuk och inte bör oroas eller att vårdnadshavaren eller någon annan familjemedlem är misstänkt för ett övergrepp mot barnet. Det finns ingen uttalad borte gräns för hur länge man kan vänta med att informera vårdnadshavaren men det får inte bli fråga om någon längre tid. Som vägledning hänvisas till JO:s ämbetsberättelse 1999/00 s. 243 där en kommun som väntade ca 14 dagar undvek kritik. Denna möjlighet får inte användas slentrianmässigt.

Rätten att ta del av handlingar rörande barnet tillkommer föräldrarna i egenskap av vårdnadshavare. Någon motsvarande rätt för förälder som inte är vårdnadshavare finns inte. Däremot har vårdnadshavare enligt 6 kap. 15 § FB en skyldighet att ge en umgängesberättigad förälder upplysningar om barnet som kan främja umgänget om inte särskilda skäl talar emot det.

Vårdnadshavares rätt att ta del av sekretesskyddade uppgifter och handlingar rörande barnet kan begränsas enligt 12 kap. 3 § OSL om det finns skäl att tro att barnet lider betydande men. Med betydande men avses att den unge löper påtaglig risk att skadas allvarligt psykiskt, fysiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas ut. Det kan vara fråga om särskilt integritetskänsliga uppgifter, men även andra uppgifter som kan missbrukas av vårdnadshavare på ett sätt som allvarligt skadar barnet. Beslut om att sekretessbelägga uppgifter fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegeringsordning.

Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter rörande den andra vårdnadshavaren

I en utredning rörande ett barn kan information om en vårdnadshavares personliga omständigheter behöva inhämtas, exempelvis journalhandlingar från hälso- och sjukvård. Dessa handlingar ska tillfogas barnets akt. Omständigheter som påverkar föräldraförmågan ska sammanställas i beslutsunderlaget men försiktighet ska gälla avseende att bifoga journalkopior eller liknande rörande en vårdnadshavare till utredningen. Om en vårdnadshavare begär ut handlingar, exempelvis journalkopior, som inhämtats från en annan myndighet rörande den andre vårdnadshavaren, måste försiktighet råda gällande vad som ska lämnas ut. Som regel ska ett beslut fattas om att sekretessbelägga sådana handlingar. Hänvisning får då göras till att den information som är relevant redovisas i utredningen gällande barnet. Stöd för detta finns i JO:s ämbetsberättelse 2010/11: JO1 s. 578. 2015-08-11, rev 2016-01-18, rev 2017-12-22 10 (62). Beslut om att sekretessbelägga uppgifter fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegeringsordning.

Barnets företrädare

Barn företräds av sin/a vårdnadshavare i till exempel mål och ärenden enligt föräldrabalken (FB), socialtjänstlagen (SoL.) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Barnet kan också höras inför rätten, om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte tar skada (6 kap 19 § FB).

Det är viktigt att vara observant på förändringar i vårdnadsfrågan, och inte utgå från gamla uppgifter. Aktuella uppgifter ska inhämtas. För barn under 15 år måste samtliga vårdnadshavare samtycka till föreslagna insatser enligt SoL. För barn över 15 år gäller andra regler för öppenvårdsinsatser, se särskilt avsnitt nedan.

I de rättsliga mål där barnet får ett offentligt biträde ska biträdet föra barnets talan samt överklaga beslut. När det gäller mål om vårdnad, umgänge, adoption och namn har socialnämnden ansvar för att bevaka att hänsyn tas till barnets vilja.

Barn som kommit till Sverige utan legal vårdnadshavare (ensamkommande barn) och ansöker om asyl, ska enligt SFS 2005:429, företrädas av en god man, som inträder i såväl förmyndares som vårdnadshavares ställe. Ensamkommande barn som får permanent uppehållstillstånd (PUT) ska ha en särskilt förordnad vårdnadshavare. Även för ensamma utländska ungdomar som vistas tillfälligt i Sverige, kan överförmyndaren, efter ansökan, utse god man.

Ungdomars rätt att själva söka bistånd

Ungdomar som fyllt 15 år har rätt att själva föra talan i mål eller ärenden enligt SoL och LVU. Den unge kan under vissa förutsättningar själv ansöka om och få bistånd även om vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen. Det innebär att man i vissa lägen skulle kunna bevilja öppna insatser i form av exempelvis stödsamtal eller kontaktperson även om vårdnadshavaren motsätter sig det. Bistånd i form av placering utom det egna hemmet kan dock inte beslutas om vårdnadshavaren motsätter sig det. Vård utan vårdnadshavares samtycke förutsätter beslut enligt LVU.

Bistånd i form av till exempel kontaktperson eller stödsamtal efter ansökan av vårdnadshavare, kan inte beviljas utan den unges eget samtycke om han/hon fyllt 15 år.

Underrättelse av beslut

Vilka som ska underrättas av ett beslut styrs av förvaltningslagen, socialtjänstlagen samt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

En part ska underrättas om innehållet i ett beslut då myndigheten avgör ett ärende och beslutet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Underrättelse om beslutet ska lämnas på nämndens initiativ oberoende av om den enskilde begär det eller inte. Vid beslut som går den enskilde emot (avslag) ska även information ges om hur beslutet kan överklagas.

Socialnämnden är även skyldig att underrätta den enskilde om beslut som innebär att en ansökan eller ett yttrande lämnas till domstol eller annan myndighet, exempelvis ansökan om vård enligt LVU till förvaltningsrätten.

I ärenden avseende barn är det vårdnadshavare samt barnet, vid fyllda 15 år, som ska informeras om beslutet. Om det finns två vårdnadshavare ska båda underrättas. Om de bor på samma adress kan beslutet adresseras till dem båda på uppgiven adress men och om de bor på varsitt håll ska var och en personligen få underrättelse om beslutet. Även i vissa fall när vårdnadshavare bor på samma adress kan separata underrättelser behöva göras men sådana överväganden får göras i enskilda fall.

Information till barn som fyllt 15 år ska göras direkt till barnet och inte genom en vårdnadshavare. Information bör ges i ett personligt möte och inte per post. Även barn under 15 år bör informeras om fattade beslut.

Insatser

Öppenvårdsinsatser

Med öppenvårdsinsatser avses alla former av behovsprövade insatser som inte är heldygnsvård. Insatsen ska vara biståndsbedömd avseende innehåll, omfattning och varaktighet och kan exempelvis vara kontaktperson, kontaktfamilj och stödsamtal av olika slag.

Den egna verksamheten erbjuder även serviceinsatser utan föregående utredning, *öppen ingång*. Dessa serviceinsatser är inte likvärdiga med öppenvårdsinsatser.

En bedömning om att anlita externa utförare görs enligt Norsjö kommuns gällande delegationsordning.

Uppdrag

Ett uppdrag ska enligt SOSFS 2014:5 lämnas till utföraren av insatsen. Det är viktigt att de mål som formuleras för insatsen är tydliga, konkreta, realistiska samt uppföljningsbara.

Genomförandeplan

När insatsen inleds ska utföraren alltid upprätta en genomförandeplan i samverkan med den enskilde. Genomförandeplanen ska upprättas i ett dokument som överensstämmer med BBIC:s struktur. Det är viktigt att planen visar på en tydlig koppling mellan de behov barnet har, vad som ska utföras och de mål som ska uppnås på kort och på lång sikt.

När öppenvårdsinsatser utförs av uppdragstagare, kontaktfamilj och kontaktperson, ansvarar handläggare vid socialtjänsten för att genomförandeplan upprättas.

Genomförandeplanen ska vara ett levande dokument och kompletteras och revideras vid behov.

Även om det är utföraren som upprättar genomförandeplanen ansvarar handläggaren med det myndighetsutövande ansvaret för att en genomförandeplan finns och att den ingår i barnets akt. Utföraren ska därför alltid skicka upprättad genomförandeplan till ansvarig handläggare.

Ersättning till kontaktfamiljer och kontaktpersoner

Ersättning i form av arvode och omkostnadsersättning till kontaktfamiljer och kontaktpersoner ska beslutas med utgångspunkt från de rekommendationer som årligen ges ut av Sveriges kommuner och landsting (SKL) i form av cirkulär. Beslut fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegationsordning.

Stadigvarande vård utanför hemmet

Innan det föreslås att ett barn ska vårdas utanför hemmet ska handläggare ha tagit ställning till alternativa möjligheter till att tillgodose barnets behov på hemmaplan. Denna bedömning ska tydligt framgå i dokumentationen i ärendet.

Familjehem

Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot ett barn eller en ungdom för stadigvarande vård och fostran. *Se mer i Norsjö kommuns riktlinjer gällande familjehemsvården.*

Jourhem

Enligt 6 kap. 6 § 4 st. SoL. får ett barn inte vårdas i ett jourhem längre tid än två månader efter att en utredning enligt 11 kap. 1, 2 §§ SoL. avslutats, om det inte finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan exempelvis vara att en rättsprocess om vården av barnet pågår vid förvaltningsdomstol eller att det saknas ett lämpligt familjehem eller annan lämplig placeringsform där barnet kan placeras för stadigvarande vård och fostran. Det kan också handla om att barnet kan komma att flytta hem inom kortare tid, att det finns ett tilltänkt hem som kan ta emot barnet vid en senare tidpunkt eller att behovet av en placering kommit upp i sent skede under utredningstiden.

Hem för vård eller boende (HVB)

HVB är en yrkesmässigt bedriven heldygnsomsorg med vård, behandling, omvårdnad och tillsyn för barn och unga. Vården kan ske enligt SoL. och LVU.

HVB-hem kan användas för kortare tids utredning, tillgodose ett akut vårdbehov eller för längre tids vård och behandling när familjehemsplacering i kombination med öppenvårdsinsatser inte bedömts vara tillräckligt. Placering på HVB-hem av små barn utan medföljande förälder bör som regel undvikas.

Vid val av HVB vid placering ska handläggaren utgå från eventuella ramavtal. Det är dock alltid barnets behov som ytterst är styrande i valet av HVB.

Stödboende

Stödboende är en särskild placeringsform och riktar sig till barn och unga mellan 16 - 20 år. Barn i åldern 16 - 17 år får tas emot i ett stödboende endast om det finns särskilda skäl. Syftet med stödboende är att den enskilde, under trygga former, ska förberedas för ett självständigt boende och vuxenliv. Stödboende kan vara en lämplig insats efter placering på HVB eller familjehem där den unge ännu inte är redo för ett helt självständigt liv.

Särskilda ungdomshem inom Statens institutionsstyrelse (SiS)

Målgruppen är barn och unga mellan 12 - 21 år som utsätter sig själva för omedelbar fara exempelvis genom kriminalitet, missbruk, våld eller prostitution. Placering på dessa ungdomshem sker enligt 11 § 1 st. LVU. En placering på ett särskilt ungdomshem kan ske vid ett akut vårdbehov, för utredning eller vid behov av längre tids vård och behandling. Beslut fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegeringsordning.

Privatplacering

En stadigvarande placering av ett barn i ett enskilt hem som sker på eget initiativ av barnets vårdnadshavare och där ett vårdbehov inte finns hos barnet kallas privatplacering. Socialnämnden ska genomföra en utredning av den familj som barnet ska bo hos och ta ställning till om medgivande kan ges enligt 6 kap. 6 § SoL.

Utredning gällande barnet ska endast göras om det finns uppgifter som visar att barnet kan ha behov av åtgärder från socialnämnden. Sådana uppgifter kan exempelvis framkomma i en medgivandeutredning eftersom viss kunskap om barnet måste finnas för att bedömning ska kunna göras om medgivande ska lämnas eller inte.

Den familj som barnet bor hos får ingen ersättning från socialnämnden och ingen vårdplan eller genomförandeplan upprättas. Socialnämnden har dock ett tillsynsansvar och ska var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs. Se mer i Socialstyrelsens handbok *Barn och unga i familjehem och HVB*.

Placering av ensamkommande flyktingbarn

Ensamkommande flyktingbarn ska utredas på samma sätt som alla barn som bor och lever i Sverige. Val av insatsform ska motiveras av det enskilda barnets eller den enskilda ungdomens behov. Se mer i Socialstyrelsens *”Ensamkommande barn och unga, handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter”*.

Placering av barn tillsammans med förälder

Placering av barn tillsammans med en eller två föräldrar kan förekomma i alla placeringsformer, utom i stödboende. Vid val av placeringsform är det alltid barnets behov som ska komma i första rummet. Om barn och förälder placeras tillsammans, ska det finnas separata utredningar och placeringsbeslut för samtliga placerade.

Om ungdom, som är placerad i stödboende, får barn (alternativt att en ungdom som redan har barn beviljas plats i stödboende) har socialnämnden enbart ett placeringsansvar för föräldern. Barn under 16 år kan aldrig beviljas en sådan placering. Detta innebär att det lilla barnet därmed måste anses vara i stödboendet under vård av sin förälder. Skulle det föreligga ett behov hos det lilla barnet, som

inte kan tillgodoses genom öppenvårdsstöd, behöver en annan placeringsform än stödboende aktualiseras.

Insatser enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

En del placerade barn och unga kan ha rätt till insatser enligt 1 § LSS.

Det handlar om de barn som bedöms ha utvecklingsstörning, autism, autism-liknande tillstånd eller andra stora och varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar. Det är vårdnadshavarna eller barnet självt om det fyllt 15 år som är behöriga att begära insatser enligt LSS. När barn är omhändertagna med stöd enligt LVU har socialnämnden rätt att begära om stödinsatser enligt LSS.

Vårdplan

Vid beslut om placering i familjehem, HVB, stödboende eller SiS-institution behöver en vårdplan upprättas. Vårdplanen ska upprättas oavsett om vården ska bedrivas med stöd av SoL eller LVU. Vårdplanen upprättas enligt det dokument som BBIC tillhandahåller.

Vid placering utanför det egna hemmet enligt SoL ska samtliga vårdnadshavare samtycka och till vårdplanen, oavsett barnets ålder, för att insatsen ska kunna beviljas. Om barnet är över 15 måste även barnet samtycka.

Vård i form av placering utanför det egna hemmet utan vårdnadshavares, eller barn över 15 års, samtycke förutsätter beslut enligt LVU, se särskilt avsnitt om LVU.

Genomförandeplan

I samband med att en placering verkställs ska en genomförandeplan upprättas. Genomförandeplanen ska utgå från vårdplanen och konkretisera vården och tydliggöra ansvar och roller.

Vid en familjehemsplacering ansvarar handläggaren för att en genomförandeplan upprättas då familjehemmet inte är en utförare utan en uppdragstagare. Detta gäller även vid placering i ett konsulentstött familjehem. Genomförandeplanen upprättas enligt det dokument som BBIC tillhandahåller.

Vid en placering på HVB eller stödboende ska boendet alltid upprätta en genomförandeplan avseende den vård som de ansvarar för att utföra. Denna ska skickas till ansvarig handläggare. Handläggare med myndighetsansvar har en skyldighet att se till att genomförandeplan finns och att den ingår i barnets akt även om den upprättas av utförare.

Genomförandeplanen ska vara ett levande dokument och kompletteras och revideras vid behov.

Uppföljningsansvar

Socialnämnden har ett ansvar att löpande följa vården i familjehemmet, HVB-hemmet, stödboendet eller SiS-institutionen. Uppföljning ska göras av aktuella behovsområden och mål. Uppföljning ska göras genom besök hos barnet minst fyra gånger/år. Enskilda samtal ska alltid hållas med barnet. Om behov finns ska barnet alltid ges möjlighet att ses på en neutral plats. Mellan besöken ska kontakt hållas med barnet via telefon, mail, sms, chatt eller på annat sätt. Det ska alltid finnas en särskilt

utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. Barnet ska veta vem det är och ha möjlighet att själv ta kontakt vid behov, baserat på ålder.

Vid uppföljning bör även samtal hållas med familjehemmet/HVB-hemmet/stödboendet/SiS-institutionen samt vårdnadshavarna. Uppgifter från hälsokontroller, tandhälsovården samt skolan kan också hämtas in vid behov.

Övervägande

Vid beslut enligt SoL eller 2 § LVU ska socialnämnden minst var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs. Övervägandet görs enligt 6 kap. 8 § SoL, eller enligt 13 § LVU. Något formellt beslut fattas inte utan nämnden lägger informationen till handlingarna. Ett övervägande går inte att överklaga. Att övervägandet är gjort ska dokumenteras i barnets akt.

Om nämnden i samband med ett övervägande anser att vården bör prövas i sak ska nämnden ta initiativ till att en omprövning görs. Detta innebär att en utredning genomförs och läggs fram till nämnden med förslag till beslut. Om detta görs måste regler i förvaltningslag avseende bland annat kommunikering, parts rätt till insyn och att meddela sig tillämpas.

Omprövning

Om barnet eller den unge vårdas med stöd av 3 § LVU, d.v.s. beteendefallen, ska vården omprövas inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslut och därefter inom sex månader från senaste omprövning. Vid omprövning gäller regler i förvaltningslagen avseende bland annat kommunikering, parts rätt till insyn och att meddela sig. Part har även rätt att få företrädare inför nämnden och att anlita ombud eller offentligt biträde. En omprövning ska alltid utmyнна i ett formellt beslut avseende om vården ska fortsätta eller inte. Detta beslut är överklagningsbart. Om omprövning inte sker i rätt tid står dock tidigare fattat beslut om vård fast.

Upphörande av vård utanför hemmet

Vården utanför hemmet ska upphöra så fort den inte längre är nödvändig och vårdplanen är uppfylld. Socialnämnden har enligt 5 kap. 1 § SoL ett ansvar att tillgodose de behov av stöd och hjälp som kan finnas efter att vård utanför hemmet har avslutats. Därför är det viktigt att i god tid innan en placering upphör planera för eventuella insatser som kan behövas. Genomförandeplanen bör kompletteras med uppgifter om hur barnet eller ungdomen ska förberedas för tiden efter placeringen i familjehem, HVB eller stödboende. Observera särskilt de eventuella behoven av godmanskap/förvaltarskap som kan väntas föreligga, efter att den unge har fyllt 18 år. Planering av en sådan åtgärd behöver ske i dialog med Överförmyndaren, i mycket god tid innan den unges artonårsdag.

En placering av ett barn kan pågå längst till dess att barnet gått ut gymnasiet eller fyllt 21 år, om gymnasiestudier pågår. Detta förutsätter att den unge vid 18 år själv har ansökt om fortsatt vård enligt SoL.

Om ett barn har vårdats med stöd av 2 § LVU, d.v.s. miljöfallen, måste den unge vid 18 år själv ansöka om fortsatt vård enligt SoL. Vård som bedrivs enligt 3 § LVU, d.v.s. beteendefallen, ska upphöra senast när den unge fyller 21 år.

Anmälan till överförmyndaren

För att säkerställa att barnets tillgångar kommer att förvaltas på ett betryggande sätt och till barnets nytta har socialnämnden en skyldighet att anmäla till överförmyndaren att det föreligger förhållanden, som talar för att en förälder inte kommer att förvalta sitt underåriga barns egendom på ett betryggande sätt.

Nämndens skyldighet gäller så snart nämnden bedömer att det föreligger sådana förhållanden. Det behöver, till exempel inte ha inträffat att föräldrar har använt barnets tillgångar till egen eller familjens konsumtion. Det räcker att det finns skäl att misstänka att föräldrar inte kommer att förvalta barnets tillgångar på ett betryggande sätt.

Vårdkostnader, avgifter och bidrag vid stadigvarande vård utanför hemmet

När beslut om vård utanför hemmet har fattats ska nämnden utreda föräldrarnas betalningsförmåga för barnets vård. Barnets föräldrar är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för barnet vid SoL samt LVU placeringar. Avgiften ska fastställas i särskilt beslut och får inte överstiga nivå på underhållsstöd som en förälder är skyldig att betala.

Uppföljning efter avslutad utredning utan insatser

Socialnämnden har möjlighet att fatta beslut om uppföljning av ett barns situation efter att en utredning avslutats utan att vårdnadshavare eller barn som fyllt 15 år behöver samtycka till uppföljningen.

Förutsättning är att barnet bedöms vara i särskilt behov av socialnämndens stöd eller skydd, samtycke till föreslagna åtgärder saknas men LVU inte är tillämpligt. Beslut om uppföljning kan fattas även i de fall när domstol har avslagit en ansökan om vård enligt LVU. Ett särskilt beslut om uppföljning enligt 11 kap. 4 a SoL, ska fattas och beslutet måste motiveras, dokumenteras och meddelas den det berör. Beslutet kan inte överklagas. Det måste framgå i dokumentationen att vårdnadshavare och/eller barnet inte har samtyckt till föreslagna insatser.

En uppföljning får pågå i maximalt två månader efter det att utredning avslutats och under uppföljningen får socialnämnden ta nödvändiga kontakter och även samtala med barnet utan vårdnadshavares samtycke. Syftet med uppföljningen ska vara att informera sig om att situationen för barnet förbättras eller för att motivera barn och vårdnadshavare att ta emot stöd.

Möjlighet till uppföljning utan samtycke ska användas restriktivt och får inte vara ett sätt att förlänga den ordinarie utredningstiden.

Insatser när vårdnadshavare inte är överens

Grundregel är att båda vårdnadshavarna måste samtycka till insatser om det finns två vårdnadshavare. I vissa fall kan detta frångås och socialnämnden får då enligt 6 kap. 13 a § FB besluta om att insatser ges utan den andra vårdnadshavarens samtycke.

Ett sådant beslut kan inte delegeras till tjänsteman.

Barnets behov av insatsen och konsekvenser för barnet om insatsen inte ges måste tydligt framgå av utredningen som ligger till grund för beslutet. Att fatta beslut enligt 6 kap. 13 a § FB får inte slentrianmässigt bli ett alternativ när vårdnadshavare inte kan komma överens.

BROTT MOT BARN

Socialnämndens ansvar att särskilt beakta barn som varit utsatta för våld eller andra övergrepp från närstående samt barn som bevittnat våld eller övergrepp mot närstående framgår i 5 kap. 11 § SoL. I ansvaret ingår att säkerställa att nödvändigt stöd och nödvändig hjälp ges till barn som utsatts för brott samt deras närstående. *Se mer i föreskrifter och allmänna råd avseende våld i nära relationer, SOSFS 2014:4.*

Utredningskrav

Enligt 6 kap. 1 § SOSFS 2014:4 ska en utredning inledas, utan dröjsmål, om socialnämnden får kännedom om att ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående.

En utredning som inleds med anledning av brott mot barn ska genomföras på samma sätt som övriga utredningar enligt 11 kap. 1 § SoL. och syfta till att beskriva barnets faktiska behov. Polisen ansvarar för brottsutredning.

Syskon

Om det barn som misstänks ha varit utsatt för brott eller bevittnat brott mot närstående har syskon/styvsyskon som ingår i samma familjekonstellation ska dessa aktualiseras inom socialtjänsten. Om misstanke finns att dessa har varit utsatta för brott eller bevittnat brott mot närstående (inkluderande brott mot det barn som den initiala oron gäller) ska utredning inledas. I annat fall ska en förhandsbedömning göras för att ta ställning till om utredning ska inledas eller inte.

I skyddsbedömning ingår att ta ställning till om det finns särskilda skäl för att avvakta med att informera vårdnadshavare om att anmälan inkommit samt att utredning inletts. När vårdnadshavare eller någon annan familjemedlem är misstänkt för övergrepp mot barnet och polisutredningen befinner sig i ett känsligt läge kan det finnas särskilda skäl som gör att sekretess mot vårdnadshavare enligt 12 kap. 3 § OSL är tillämpligt.

Skyddsbedömning ska dokumenteras och de slutsatser eller beslut som skyddsbedömningen leder till ska motiveras.

Ofödda barn

Det finns varken anmälningsplikt eller möjlighet att inleda utredning gällande ofödda barn.

I samband med att blivande föräldrar har missbruk, allvarlig psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning kan frågan om skydd för det väntade barnet uppstå. Innan barnet är fött kan socialtjänsten endast erbjuda den blivande föräldern stöd för egen del och på frivillig basis inleda diskussioner om stödbehov efter att barnet fötts. När barnet är fött kan socialnämnden ta ställning till om utredning enligt 11 kap. 1 § SoL. behöver inledas.

Läkarundersökning

Om barnet misstänks ha skador till följd av våld eller övergrepp ska barnet genomgå en läkarundersökning så snart som möjligt. En läkarundersökning kan vara ett led i socialtjänstens utredning enligt 11 kap. 1 o 2 §§ SoL. eller i en polisutredning. Om vårdnadshavaren motsätter sig undersökning av barnet kan socialtjänsten inom ramen för en utredning där vård enligt LVU övervägs

fatta beslut om läkarundersökning enligt 32 § LVU och kan även få biträde av polismyndighet vid behov. Läkarundersökningen ska fokusera på barnets fysiska och psykiska status.

Kontakt med barn och vårdnadshavare då våld förekommer

I ärenden där misstanke finns att ett barn har utsatts för eller bevittnat våld från/mot närstående kan polisen behöva ha den första kontakten med barnet och barnets vårdnadshavare för att polisutredning inte ska försvåras eller omöjliggöras utifrån beviskrav. I sådana fall kan socialtjänsten behöva samordna sin första kontakt med familjen tillsammans med polisen.

Hur länge socialtjänsten kan avvakta med att kontakta barnet och vårdnadshavare måste avgöras i det individuella ärendet, se rubrik *Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn*. Förutsättningen för att socialtjänsten ska kunna avvakta är att barnets behov av skydd kan garanteras under tiden. Om misstanke finns att ett barn fortlöpande utsätts för brott eller på annat sätt far illa är socialtjänsten skyldig att agera även om det kan påverka en polisutredning. Om socialtjänsten bedömer att man måste agera ska polis och åklagare informeras om det så att de får möjlighet att agera samtidigt.

Socialtjänsten kan enligt 11 kap. 10 § SoL. ha en inledande kontakt med barnet utan att vårdnadshavare informeras i de fall det krävs för att utreda skyddsbehov och det finns en välgrundad oro att vårdnadshavare kan påverka barnets berättelse. Bedömning ska motiveras och dokumenteras.

Samverkan och samråd

I ärenden där barn misstänks har varit utsatta för våld och övergrepp eller bevittnat att närstående blivit utsatta kan samverkan med andra professioner krävas. Samordning av olika myndigheters utredningsarbete kan behövas. I alla ärenden som avser brott mot barn ska handläggare alltid ta ställning till vilken typ av samverkan som krävs med exempelvis polis, åklagare, sjukvård och BUP.

Samråd med polis i avidentifierat ärende är ett sätt att samverka i syfte att göra en gemensam tvärprofessionell bedömning av känd information. Samrådet kan exempelvis behandla om informationen bör föranleda polisanmälan och hur en gemensam strategi för vidare åtgärder från respektive myndighet ska se ut.

Barnahus

I syfte att ge barn som har eller misstänks ha varit utsatt för brott ett så bra bemötande som möjligt kan handläggning av dessa typer av ärenden ske i samarbete med Barnahus Umeå när insatser görs från både socialtjänst och polis.

Enskilda handläggare och chefer kan alltid samråda med Barnahus Umeå vid oklarheter eller svårigheter i ärenden avseende barn som utsatts för brott. Det är dock alltid socialtjänsten i Norsjö kommun som beslutar om tillvägagångssätt i ärendet och har ansvar för de bedömningar som görs och de beslut som fattas.

Målsättningen ska vara att minimera antalet förhör och samtal med barnet. Vid polisförhör med barnet kan socialtjänsten medlyssna för att på så sätt få del av barnets berättelse. Socialtjänsten har möjlighet att med hjälp av polis som genomför barnförhör ställa frågor till barnet som är viktiga för socialtjänstens bedömning.

Insatser till barn som utsatts för våld

Barn som varit utsatta för våld eller bevittnad våld är oftast i behov av någon typ av stöd. Vilka insatser som är lämpliga ska alltid avgöras med utgångspunkt från utredningen och det enskilda barnets behov. I Norsjö kommun finns olika former av stödinsatser att tillgå, vid behov anlitas externa aktörer. *Se mer i Norsjö kommuns riktlinjer samt rutiner för våld i nära relation.*

Insatser till våldsutövare

I syfte att våldet ska upphöra och att våldsutövare ska få en ökad förståelse för hur våld påverkar barn bör våldsutövaren motiveras till att ta emot stöd och hjälp. Detta gäller även om det barn som är föremål för utredningen i framtiden är skyddad från våld från just den personen. I Norsjö kommun finns stödinsatser att tillgå, vid behov anlitas externa aktörer. *Se mer i Norsjö kommuns riktlinjer samt rutiner för våld i nära relation.*

Polisanmälan

Huvudprincipen är att en misstanke om brott mot barn och unga skyndsamt bör polisanmälas, om det är till barnets bästa. Det är inte nödvändigt att det finns en utpekad misstänkt gärningsman eftersom det är misstanken om att ett brott har begåtts som anmäls. Om bedömning görs att polisanmälan ej ska göras ska bedömningen utgå från att en polisanmälan skulle strida mot barnets bästa. Detta kan förekomma exempelvis i situationer när underlaget bedöms vara alltför vagt, exempelvis diffusa misstankar där det varken finns skador eller någon berättelse från barnet eller den unge. Om en sådan bedömning görs ska den motiveras och dokumenteras i barnets akt.

Se mer i Norsjö kommuns rutin för barn och unga "Norsjömodellen" samt i riktlinjer och rutiner för våld i nära relation. Beslut fattas enligt Norsjö kommuns gällande delgeringsordning.

LVU - LAGEN MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA

LVU är en skyddslag som är ett komplement till Socialtjänstlagen då frivilliga insatser av olika skäl inte kan komma till stånd eller inte bedöms som tillräckliga. Syftet är att samhället ska kunna fullgöra sin skyldighet att tillgodose barns och ungas behov av skydd, stöd och behandling. Socialstyrelsens allmänna råd avseende tillämpning av Lagen om vård av unga finns i SOSFS 1997:15.

Tre förutsättningar måste vara uppfyllda för att insatser enligt LVU ska vara tillämpliga:

- Ett missförhållande ska föreligga med anknytning till den unges hemmiljö (2 § LVU, de s.k. miljöfallen) eller till den unges eget beteende (3 § LVU, de s.k. beteendefallen).
- Missförhållandet ska medföra att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.
- Behövlig vård kan inte ges på frivillig väg, d.v.s. vårdnadshavare eller barn som fyllt 15 år samtycker inte till nödvändig vård.

Målsättning med vård enligt LVU är att barnet på sikt ska kunna återvända till sitt hem eller till eget boende. Även i ärenden enligt LVU måste handläggare ha tagit ställning till alternativa möjligheter till att tillgodose barnets behov på hemmaplan. Det måste vara helt klarlagt att vård utanför hemmet med stöd av LVU är det enda kvarvarande alternativet innan det kan bli aktuellt. Denna bedömning ska tydligt framgå i dokumentationen i ärendet.

Omedelbart omhändertagande

Enligt 6 § LVU får socialnämnden besluta om omedelbart omhändertagande för den som är under 20 år om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU och beslut från rätten inte kan inväntas. Anledning till att beslut inte kan inväntas kan vara att det finns risk för den unges hälsa eller utveckling eller att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Vid omedelbart omhändertagande ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas om det inte är gjort innan.

I beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU ska det anges om det är hemförhållandena (2§ LVU), barnets eget beteende (3 § LVU) eller båda (2,3 §§ LVU) som föranleder behovet av skydd för barnet. De faktiska omständigheterna som leder till det akuta beslutet måste kunna preciseras i ett skriftligt underlag. Beslut fattas utifrån Norsjö kommuns gällande delegeringsordning.

Underställning förvaltningsrätten

Ett beslut om omedelbart omhändertagande ska enligt 7 § LVU skickas till förvaltningsrätten för att underställas, d.v.s. rätten ska kontrollera beslutets riktighet. Förvaltningsrätten ska ha fått beslutet inom en vecka från den dag beslutet fattades. Om underställning inte sker eller inte kommer in i rätt tid upphör beslutet att gälla.

Om förvaltningsrätten fastställer omhändertagandet måste socialnämnden lämna in ansökan om fortsatt vård inom fyra veckor från datum för verkställigheten av det omedelbara omhändertagandet, om nämnden bedömer att ansökan om fortsatt vård behöver göras. Om nämnden bedömer att ansökan inte ska göras upphör beslutet om omedelbart omhändertagande och ansvarig handläggare behöver vidta åtgärder för att ordna med hemflytt.

Polishandräckning vid verkställande av omedelbart omhändertagande

Socialnämnden kan enligt 43 § LVU begära polishandräckning för att verkställa beslut om omedelbart omhändertagande eller vård. Beslut fattas utifrån Norsjö kommuns gällande delegeringsordning.

Placeringsbeslut i samband med omedelbart omhändertagande

I samband med att beslut fattas om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU måste ett placeringsbeslut enligt 11 § LVU fattas som anger var vården av barnet ska bedrivas. Vård enligt LVU måste alltid inledas utanför barnets hem. Beslut fattas utifrån Norsjö kommuns gällande delegeringsordning. Beslut enligt 11 § LVU kan överklagas.

Omedelbart omhändertagande vid häktning

Om ett barn häktas bör alltid ett omedelbart omhändertagande övervägas. Ett omhändertagande kan ske även om barnet ska vara kvar i häktet under häktningsperioden. Socialtjänstens ansvar är att planera och förbereda så att barnet kan placeras direkt efter frigivningen från häkte. Ett tätt samarbete med åklagare och domstol behövs för att samordna insatser. Vid behov kan socialtjänsten ta hjälp med transporten direkt från häktet till den ordnade placeringen enligt 43 § LVU. Även för unga vuxna 18 - 20 år kan ett omedelbart omhändertagande ske som alternativ till häktning.

Upphörande av omedelbart omhändertagande

Ett omedelbart omhändertagande ska upphöra så snart det inte längre finns skäl för ett omhändertagande. Beslut om omedelbart omhändertagande får inte rutinemässigt stå kvar under fyra veckor i avvaktan på ansökan om vård. När ansökan om stadigvarande vård enligt LVU beviljas eller avslås av förvaltningsrätten upphör även det omedelbara omhändertagandet att gälla.

Ansökan om vård enligt LVU

Om samtycke inte lämnas till föreslagna insatser eller vårdplan efter genomförd utredning kan socialtjänsten ansöka om vård enligt LVU hos förvaltningsrätten om oron för barnet är så betydande att vård är nödvändigt även utan samtycke. Om ett givet samtycke inte bedöms kunna garantera vården måste anledning till det framgå och motiveras. Det kan exempelvis gälla om risk finns att samtycket kan återkallas, om samtycket är begränsat i tid eller bara gäller en del av vårdplanen samt om det finns starka skäl att tro att vårdnadshavare, trots samtycke, kommer att ingripa i vården på ett sätt som äventyrar vården för barnet/den unge.

Ansökan om vård enligt 2 § LVU

Beslut om vård enligt 2 § LVU kan fattas när anledningen till barnets vårdbehov är förhållanden i hemmet, s.k. miljöfall. En förutsättning är att fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet innebär en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Det är effekten av föräldrarnas bristande omsorgsförmåga i förhållande till det aktuella barnet som ska bedömas och ligga till grund för beslut om ansökan av vård. Att en särskild omständighet förekommer, exempelvis missbruk hos föräldrar, är i sig inte en tillräcklig grund.

Vård enligt 2 § LVU kan beslutas för barn under 18 år.

Ansökan om vård enligt 3 § LVU

Beslut om vård enligt 3 § LVU kan fattas när anledningen till barnets vårdbehov är barnets egna beteende, s.k. beteendefall. En förutsättning är att barnet genom sitt beteende utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Med socialt nedbrytande beteende menas att beteendet avviker från samhällets grundläggande normer, exempelvis genom att prostituera sig eller att vid upprepade tillfällen vistas i missbruksmiljö. Rekvisitet socialt nedbrytande beteende kan i högre utsträckning än andra behöva diskuteras och stöd kan behöva hämtas i tidigare domar.

Vård enligt 3 § 2 st. LVU kan beslutas för den som dömts till sluten ungdomsvård med stöd av 32 kap. 5 § BrB och vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård. Syftet med vården är att säkerställa kontinuiteten i vården för de unga som är i behov av längre vård än den utdömda påföljden. Beslut om vård fattas utifrån att det finns en uppenbar risk för att den unge utsätter sin hälsa och utveckling för fara genom missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende efter utskrivning från ungdomsvård.

Vård med stöd av 3 § LVU kan beslutas för unga vuxna som fyllt 18 år men ännu inte 20 år. Efter 18 års ålder får vård enligt LVU endast beslutas om den bedöms vara lämpligare än annan vård. I

samband med missbruk hos en ung vuxen, d.v.s. en person mellan 18 - 20 år, bör alltid LVU övervägas före LVM.

Ansökan enligt både 2 och 3 §§ LVU

Även om ett eget beteende hos ett barn är skäl nog att ansöka om vård enligt 3 § LVU kan det vara brister i hemmiljön som är den ursprungliga anledningen till barnets beteende. Om så är fallet och det är möjligt att påvisa bör man överväga att ansöka om vård enligt både 2 och 3 §§ LVU.

Uppföljning av vård enligt LVU

Socialnämnden har ett uppföljningsansvar vid vård enligt LVU. Uppföljningen ska ske som beskrivs i tidigare avsnitt om insatser och alltid utgå från upprättad vårdplan och genomförandeplan. Beroende på enligt vilken paragraf i LVU som ett barn får vård ska uppföljningen formellt hanteras på olika sätt.

Upphörande av vård enligt LVU

Om vårdbehoven för barnet inte längre finns och det är möjligt att flytta hem till vårdnadshavare eller vården kan ges med samtycke enligt SoL. ska vården upphöra (21 § LVU). En bedömning om vårdens upphörande ska alltid göras med utgångspunkt från om mål och delmål i vårdplan och genomförandeplan är uppfyllda eller inte.

En vårdnadshavare, eller ett barn som fyllt 15 år, kan när som helst begära att vården ska upphöra. Detta gäller även om ett övervägande eller omprövning om vården precis har skett.

Vård enligt 2 § LVU kan fortgå som längst till dess att barnet fyller 18 år och blir myndig. Ofta har den unge behov av att fortsatt bo kvar i exempelvis familjehem till dess att gymnasiestudier är avslutade. Då måste den enskilde göra en ansökan om vård enligt SoL. Vård enligt 3 § LVU ska upphöra senast när den unge fyller 21 år.

Vårdnadsöverflyttning

Vid familjehemsplacering med stöd av SoL. eller LVU ska socialnämnden överväga att ansöka om överflyttning av vårdnaden till familjehemmet när barnet har varit placerad i samma familjehem i tre år. Om vårdnaden flyttas över till familjehemmet upphör vården enligt LVU.

Vid upphörande av vård enligt LVU har socialnämnden enligt 21 § LVU en skyldighet att noga förbereda barnet/den unge för detta.

Umgängesbegränsning

Socialnämnden har ett ansvar att tillgodose barnets behov av umgänge med vårdnadshavare och föräldrar enligt 14 § LVU. Hur det ska se ut måste bedömas i det enskilda fallet och ska anges i en umgängesplan som bör upprättas tillsammans med vårdnadshavare. Om vårdnadshavare inte samtycker till den bedömning som socialnämnden gör kan nämnden fatta beslut om hur umgänge ska bedrivas. Det kan gälla både hur frekvent ett umgänge ska ske, var det ska ske och på vilket sätt som ett barn och förälder ska ha kontakt. Beslutet fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegeringsordning. Beslutet är överklagningsbart och ska övervägas var tredje månad. Övervägandet görs på samma sätt som övervägande av vård enligt 2 § LVU.

Hemlighållande av vistelseort

om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vård enligt denna lag, får socialnämnden enligt 14 § 2 st. LVU fatta beslut om att inte röja barnets vistelseort för förälder eller vårdnadshavare.

Beslutet fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegationsordning. Beslutet ska övervägas var tredje månad. Övervägandet görs på samma sätt som övervägande av vård enligt 2 § LVU.

Flyttningsförbud

Flyttningsförbud är tillämpligt i situationer vid familjehemsplacering enligt SoL eller när vård enligt LVU upphört men socialnämnden bedömer att barnet inte kan återvända hem direkt utan påtaglig risk för skada på hälsa eller utveckling. Om vårdnadshavare då inte samtycker till att barnet bor kvar i familjehemmet under den tid som krävs för att en planerad hemflytt/återförening kan genomföras så kan beslut om flyttningsförbud vara tillämpligt.

Flyttningsförbud ska vara en temporär åtgärd och kan inte ersätta vård enligt LVU. Beslut fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegeringsordning.

Beslutet ska underställas förvaltningsrätten på samma sätt som ett omedelbart omhändertagande. Beslut om flyttningsförbud ska övervägas minst var tredje månad på samma sätt som vård enligt 2 § LVU.

Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång

Mellantvång innebär en möjlighet för socialnämnden att fatta beslut om insatser i form av särskilt kvalificerad kontaktperson samt öppenvårdsbehandling, till barn som har eget skadligt beteende innan rekvisiten i 3 § LVU bedöms vara uppfyllda. Bestämmelsen avser barn och unga under 20 år med ett beteende som avses i 3 § LVU som kan anses behöva beredas vård enligt denna lag om beteendet fortsätter och det stöd eller den behandling som den unge behöver inte kan ges med samtycke. Innan ett beslut fattas enligt 22 § LVU måste socialnämnden ha försökt att få samtycke till nödvändiga insatser. En vårdplan samt genomförandeplan ska alltid upprättas. Beslut enligt 22 § LVU ska omprövas med ett intervall om maximalt sex månader och upphör att gälla senast när den unge fyller 21 år.

Beslutet fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegeringsordning. Beslutet är överklagningsbart.

Unga lagöverträdare

För ytterligare vägledning i området hänvisas till Socialstyrelsens handbok *”Barn och unga som begår brott”*.

Socialnämndens ansvar

Socialnämndens ansvar är att identifiera de barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt med anledning av brottslig verksamhet samt tillgodose deras behov av stöd och skydd.

För att förhindra och motverka brott som begås av barn och unga krävs ett samarbete och en samverkan med polis, åklagare och kriminalvård.

Principen i samhället är att socialnämnden är den myndighet som bäst kan tillgodose den hjälp och det stöd som barn, unga och deras föräldrar är i behov av. Därför ska unga lagöverträdare i första

hand få insatser från socialnämnden. Ambitionen är att barn och unga så långt det är möjligt ska hållas utanför kriminalvården och frihetsberövande insatser.

Avseende barn under 15 år som begår brott har socialnämnden hela ansvaret för att vidta åtgärder. För barn och unga mellan 15 och 20 år delas ansvaret mellan socialtjänst, polis, åklagare och domstol samt i allvarliga fall även kriminalvården.

Gällande lagstiftning

Särskilda bestämmelser om hur polis, åklagare och domstol ska handlägga mål och ärenden där den misstänkte inte har fyllt 21 år finns i Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). I övrigt gäller rättegångsbalkens regler.

Socialnämndens arbete med barn och unga som begår brott regleras i SoL och LVU. Polisen omfattas av anmälningsplikten enligt 14 kap. 1 § SoL.

Barn under 18 år

Förundersökning mot barn och unga som inte har fyllt 18 år ska bedrivas skyndsamt.

Förundersökning och beslut i åtalsfrågan ska fattas så snart det är möjligt och senast inom sex veckor från tidpunkten då den enskilde blev delgiven brottsmisstanke. Om någon som inte har fyllt 18 år är skäligen misstänkt för brott ska socialnämnden genast underrättas.

Enligt 1 kap. 6 § BrB är ett barn inte straffmyndigt före 15 års ålder och kan därmed inte dömas för begångna brott. Det är istället socialnämnden som ska utreda barnets behov av stöd och skydd. Socialnämnden ska dock inte utreda brottet utan det görs av polis eller åklagare enligt 31 § LUL. Syftet med polisens utredning är att klargöra händelseförloppet kring den brottsliga gärningen och i vilken grad barnet har varit delaktigt. Om det finns särskilda skäl behöver polis eller åklagare inte inleda en utredning. Om polisen eller åklagare misstänker att ett barn under 15 år har begått ett brott och inleder en utredning enligt 31 § LUL måste socialnämnden omedelbart informeras om det. Har barnet inte fyllt tolv år får en utredning enligt 31 § LUL endast inledas om det finns synnerliga skäl. Med synnerliga skäl menas till exempelvis väldigt omfattande upprepade brottsligheter.

En utredning enligt 31 § LUL får även inledas på begäran av socialnämnden om socialnämnden bedömer att utredningen kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialnämndens insatser för barnet. Det vill säga, omständigheter som är kopplade till det begångna brottet kan vara nödvändig information för att socialnämnden ska kunna vidta lämpliga åtgärder. Exempelvis om ett barn återkommer i polisanmälningar utan att det rör sig om grova brott kan det vara aktuellt att begära en utredning enligt 31 § LUL. Begäran ska göras skriftligt.

Om socialnämnden begär en utredning enligt 31 § LUL innebär det samtidigt att socialnämnden inleder en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL om det inte redan är gjort.

Om utredningen enligt 31 § LUL görs på initiativ av polis eller åklagare ska socialnämnden i en förhandsbedömning ta ställning till om utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska inledas eller ej med utgångspunkt från de uppgifter som framkommer i polisens utredning.

Närvaro vid förhör

En handläggare från socialtjänsten i Norsjö bör närvara om förhör hålls med ett barn, d.v.s. en person under 18 år, som misstänks för att ha begått ett brott.

Socialnämndens närvaro vid ett förhör innebär inte per automatik att en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds. Bedömning om utredning ska inledas eller inte får göras med utgångspunkt från vad som framkommer vid förhöret.

Häktning

JO har uttalat att det är olämpligt att placera unga personer i häkte, framförallt barn i åldersspannet 15 - 17 år. Om barnet riskerar häktning eller är häktad ska alltid ett övervägande göras om det finns skäl för ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Beslut behöver även fattas enligt 11 § LVU var placeringen ska verkställas. I de fall där det finns risk för häktning finns vanligen behov av övervakning varför en placering på ett särskilt ungdomshem enligt 12 § LVU oftast är mest lämpligt.

Även för unga lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år kan ett omedelbart omhändertagande vara ett bättre alternativ än häktning. Se även i avsnittet om LVU.

Yttrande

Åklagare ska innan beslut fattas i åtalsfrågan inhämta ett yttrande gällande barnet från socialnämnden. Detta gäller om den enskilde är misstänkt för att ha begått ett brott innan 18 år, om den unge har erkänt brottet eller om det finns skälig misstanke att den unge har begått brottet. Ett yttrande behöver inte inhämtas om brottet är att betrakta som ringa.

Åklagaren ska i begäran ange inom vilken tid yttrandet ska lämnas. Eftersom det finns starka skyndsamhetskrav när ungdomsmål handläggs är tidsramarna ofta korta. Kontakt kan tas med åklagare för att begära anstånd men det är åklagaren som avgör om anstånd kan ges med hänsyn till de tidsramar som finns i processen. Socialnämnden är skyldig att svara på åklagarens begäran om yttrande.

Åklagaren använder yttrandet som underlag när beslut fattas om åtal ska väckas mot den unge eller inte. Om åtal väcks används yttrandet som underlag vid val av påföljd. Domstolen är dock inte tvingad att följa socialnämndens förslag utan ska själv göra en bedömning av den unges behov av vård och lämplighet för föreslagna påföljder.

Utredning inför ett yttrande

När en begäran om yttrande inkommer ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL. inledas. Inom ramen för utredningen samlar socialnämnden in den information som behövs för att kunna lämna yttrandet. Informationsinsamlandet sker på samma grunder som andra utredningar som bedrivs enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL. Även kommunikering med parterna sker som regel på samma sätt. På grund av tidsbrist kan det dock vara svårt att hinna kommunicera parterna innan yttrandet måste skickas till åklagare. I dessa fall ska yttrandet skickas till parterna samtidigt som det skickas till åklagare. Om det inte är möjligt att få kontakt med barnet eller vårdnadshavarna ska det dokumenteras. Ur dokumentationen ska det framgå vad som har gjorts för att få kontakt.

Socialnämnden måste lämna ett yttrande oavsett om det har varit möjligt att få kontakt med barnet och vårdnadshavare eller inte.

Yttrandet ska skrivas kortfattat men ge domstolen en god uppfattning om den unges eventuella vårdbehov och innehålla det som framgår i begäran från åklagare.

Om bedömning görs att den unge har särskilda vårdbehov ska en redovisning göras av de insatser som socialnämnden avser att vidta. Det ska framgå typ av insats, omfattning och varaktighet samt hur de syftar till att motverka att den unge utvecklas ogynnsamt.

Om insatserna ska ges med stöd av SoL, ska de sammanställas i ett ungdomskontrakt. Om de ska ges med stöd av LVU ska de sammanställas i en vårdplan.

Om bedömningen görs att det är lämpligt med ungdomstjänst, ska det i yttrandet framgå att inget särskilt vårdbehov föreligger, hur ungdomstjänst kan erbjudas, att den unge är lämplig för ungdomstjänst med hänsyn till livssituation samt inställning till ungdomstjänst.

Om den unge är positiv till medling, alternativt har hunnit genomgå en medling, ska även detta framgå i yttrandet. Yttrandet undertecknas utifrån Norsjö kommuns gällande delegationsordning.

Sluten ungdomsvård

Sluten ungdomsvård verkställs på en SiS-institution och det är SiS som fattar beslut om eventuella permissioner eller omplaceringar. SiS ansvarar även för kostnaderna för placeringen och annat bistånd som den unge kan behöva under tiden inom sluten ungdomsvård.

Samverkan mellan SiS och socialnämnden är dock viktig under tiden som den slutna ungdomsvården pågår eftersom verkställigheten förväntas planeras och genomföras i nära samarbete med socialnämnden i den unges hemort (3 § LSU).

Särskilt inför utslussning är det viktigt att samverkan finns då vårdbehov kan finnas kvar efter att den slutna ungdomsvården upphör. Socialnämnden blir då ansvarig att tillgodose dessa. SiS kan även i slutet av verkställighetstiden besluta om att den unge ska placeras i ett HVB eller familjehem utanför SiS-institutionen om det bedöms lämpligt för att underlätta anpassningen till samhället. En sådan placering kräver samtycke och beslut från socialnämnden eftersom socialnämnden då får kostnadsansvaret. Placeringsbeslut fattas enligt Norsjö kommuns gällande delegationsordning.

Sluten ungdomsvård och LVU

Om den unge vårdas med stöd av LVU och döms till sluten ungdomsvård ska socialtjänsten ta ställning till om behovet av fortsatt vård enl. LVU föreligger. Det finns således inget hinder för att parallellt tillämpa både brottsbalken och LVU. Genom tillägg i 3 § LVU finns det möjlighet att vid tiden för den slutna vårdens upphörande besluta om vård enligt LVU utan krav på aktuellt missbruk eller andra riskbeteende.

Ungdomsvård

Domstolen får endast döma till ungdomsvård om det finns ett yttrande från socialnämnden där det framgår att den unge har ett särskilt vårdbehov och socialnämndens planerade åtgärder kan anses vara tillräckligt ingripande. Vad ungdomsvården ska bestå i ska sammanställas i ett *ungdomskontrakt* om vården ska ges enligt SoL. och i en *vårdplan* om vården ska ges enligt LVU.

Vården kan ges inom ramen för öppenvård eller dygnet runt vård och bestå av samma typ av insatser som kan ges efter en utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL, exempelvis särskilt kvalificerad kontaktperson, familjebehandling, deltagande i öppenvårdsprogram eller placering i familjehem och HVB.

Ungdomstjänst

Domstolen kan döma till ungdomstjänst om den unge inte har ett särskilt behov av vård eller andra insatser från socialnämnden. Den som är över 18 år får dömas till ungdomstjänst om det finns särskilda skäl, exempelvis att brottet begicks före 18 års ålder. Ungdomstjänst innebär att den dömda ska utföra oavlönat arbete och delta i annan särskilt anordnad verksamhet (exempelvis påverkansprogram) i lägst 20 och högst 150 timmar.

Verkställa och följa upp ungdomstjänst

När domen om ungdomstjänst har meddelats skickas en kopia till socialnämnden för administration och verkställighet. Domen läggs till den enskildes akt.

Ungdomstjänst ska verkställas så fort som möjligt och senast två månader efter att domen vunnit laga kraft om inte särskilda skäl talar emot det. Intentionen är att samhällets reaktion på ett brott ska komma snabbt.

Innan ungdomstjänst verkställs är det viktigt att ett informationsmöte hålls med den unge så att det blir tydligt för den enskilde vad påföljden innebär. Exempelvis ska den unge informeras om att socialnämnden har en skyldighet att rapportera till åklagare vid misskötsamhet.

Innehållet i ungdomstjänsten ska sammanställas i en arbetsplan. Socialnämnden har ett ansvar att följa upp och kontrollera att arbetsplanen följs. Justeringar kan göras i arbetsplanen utan att åklagare kontaktas, exempelvis angående ändrade förhållanden på arbetsplatsen eller om den unge blir sjuk under en period.

Vid misskötsamhet av allvarig grad ska åklagaren kontaktas, exempelvis om den unge vid upprepade tillfällen missar möten, inte kommer till arbetsplatsen eller inte går att få kontakt med. Åklagare ska även kontaktas om den unge på grund av långvarig sjukdom eller flytt utomlands inte kan uppfylla de åtaganden som ungdomstjänst innebär.

Om socialnämnden upptäcker att den unge har vårdbehov som kräver insatser från socialnämnden, exempelvis missbruk, bör socialnämnden kontakta åklagare för att prövning ska kunna göras om ungdomstjänsten ska undanröjas och den unge istället ska överlämnas till ungdomsvård. *Se mer i Norsjö kommuns rutin för unga lagöverträdare.*

Medling

Kommunen har ett ansvar att erbjuda medling när ett brott har begåtts av en person under 21 år. Medling är ingen påföljd utan ett komplement till rättsprocessen.

Medling innebär att gärningsmannen och brottsoffret möts tillsammans med en opartisk medlare för att tala om brotten och följderna av det. Både gärningsmannen och brottsoffret måste medverka i medlingen frivilligt. Gärningsmannen måste även ha erkänt brottet eller sin delaktighet i det.

När en person erkänner ett brott frågar polisen om personen är intresserad av att delta i medling. Om personen är intresserad skickas informationen vidare till socialtjänsten. I Norsjö kommun utförs medling av extern utförare. I lag (2002:445) om medling med anledning av brott anges innehåll och ramar för en medlingsverksamhet. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har gett ut handboken "*Medling vid brott*", där ytterligare vägledning finns om hur medling bör genomföras.